

SEKSUEEL MISBRUIK IN DE SPORT

Oproep aan 'stille' slachtoffers van misbruik in de sport

De afgelopen week bracht *NRC* de verhalen van vier oud-sporters die tijdens hun carrière seksueel misbruikt zijn. We vroegen experts naar hun reacties.

Door onze redacteurs
Danielle Pinedo en
Fabian van der Pol

AMSTERDAM. Ex-zwemster Karen Leach uit Ierland deed pas na meerdere zelfmoordpogingen haar verhaal. Oud-turnster Gloria Viseras uit Spanje werd 'geout' via een haatcampagne op social media. Ex-judoka Anita Staps deelde haar geheim aanvankelijk alleen met intimi. Oud-profvoetballer Andy Woodward uit Engeland zei niets toen zijn zus trouwde met de jeugdtrainer die hem ook toen nog misbruikte.

Het is de voornaamste overeenkomst in de interviews met misbruikte sporters die *NRC* deze week publiceerde: pas na jaren doorbraken zij

het stilzwijgen. Om mensen bewust te maken van het stille leed dat achter sportief succes schuil kan gaan. En in de hoop dat hun leed andere sporters bespaard blijft. Van klokkenluider werden de vier boegbeeld.

Na deze serie vroeg *NRC* een aantal deskundigen om de gesprekken te analyseren. Wat viel hen op? Wat kunnen sportbonden en -clubs van hun verhalen leren?

De gesprekken zijn aangrijpend. In de eerste plaats voor de geïnterviewden zelf. Maar ook lezers bladerden na de eerste alinea's soms haastig verder. Lector sportpedagogiek Nicolette Schipper-van Veldhoven zei het treffend: „In mijn omgeving hoorde ik van mensen dat ze soms bijna niet konden doorlezen. Ze hadden

een gevoel van: dit kan toch niet wáár zijn?”

In navolging van deze bekende slachtoffers hoopt de onderzoekscommissie seksuele intimidatie en seksueel misbruik in de sport - de commissie-De Vries - dat 'stille' slachtoffers de moed hebben zich te melden. Hoe meer getuigenissen, hoe beter het beeld van de aard en omvang van het probleem dat zij in opdracht van sportkoepel NOC*NSF onderzoeken. „Wij zijn iedere keer weer onder de indruk van de schokkende verhalen van slachtoffers van seksueel misbruik in de sport”, zegt Geert Slot, woordvoerder van NOC*NSF. „Deze verhalen in *NRC* helpen andere sporters om op zijn minst in eigen omgeving te praten over wat zij mogelijk ook hebben meegemaakt.”

Eén verhaal heeft meer impact dan al mijn studies samen

Tine Vertommen is criminoloog aan de Thomas More Hogeschool in Antwerpen. Vertommen doet onderzoek naar 'interpersonal violence against children in sport'.

„Ik wil benadrukken dat ik de interviews ongelooflijk waardevol vind. Het zijn stuk voor stuk moedige mensen die getuigen. De misbruikcijfers in sport zijn bekend. En toch heeft zo'n verhaal veel meer impact dan al mijn studies tezamen. Mensen die dit lezen en iets gelijkwaardigs hebben meegemaakt, vinden steun. In de politiek openen zulke verhalen de ogen. Mensen moeten geraakt worden om in actie te komen. „Het gevaar van zo'n serie is dat mensen denken dat alleen sporters uit de jaren 80 en 90 zijn misbruikt. Dat is niet het geval. Seksueel misbruik in de sport is geen historisch verschijnsel.

„Ook viel mij op dat jullie alleen ex-topsporters interviewden. Dat is logisch, want bij topsporters kun je de competitiedruk en prestatiegerichtheid gedetailleerd beschrijven. Het zijn vaak ook boegbeelden die zo'n thema bespreekbaar maken en dingen kunnen doen veranderen. Maar dat wil niet zeggen dat niet-topsporters geen slachtoffer kunnen worden. Ook bij recreatieve sport of bij sport op een lager competitieniveau komt misbruik voor. Procentueel gezien krijgen topsporters er vaker mee te maken, maar de absolute aantallen zijn bij niet-topsporters vele malen groter. „De sporters die jullie in-

terviewden zijn verkracht. Maar er zijn ook andere vormen van grensoverschrijdend seksueel gedrag. De coach die onaangekondigd de kleedkamer binnenloopt of seksueel getinte moppen vertelt: ook dat gebeurt vaak. En het zijn niet alleen coaches die sporters misbruiken. Tussen sporters onderling kunnen ook machtsrelaties ontstaan. Een zestienjarige jongen die een elfjarige jongen dwingt zich uit te kleden of foto's van zijn half ontblote lichaam in de kleedkamer op Facebook zet: het gebeurt vaker dan je denkt. Die relatief 'kleine' zaken maken de weg vrij voor ernstigere delicten.”

Dit is ook herkenbaar buiten de sport

Marianne Cense is als onderzoeker verbonden aan kenniscentrum Rutgers. In opdracht van NOC*NSF deed ze in de jaren '90 onderzoek naar seksueel misbruik en intimidatie in sport.

„Deze verhalen vertonen veel overeenkomsten met de verhalen in *De andere kant van de medaille*, het boekje dat we schreven op basis van het onderzoek uit 1997 in opdracht van NOC*NSF. „Het zijn zeer herkenbare, aangrijpende verhalen, met name in de topsport. Door de ambities, alles ervoor aan de kant zetten, het niet kunnen vertellen omdat je alles op het spel hebt gezet, de ambigue gevoelens voor de topcoach, dankbaarheid, verliefdheid, niet tegen hem op kunnen, manipulatie, bang voor hem zijn en de hunkerende naar aandacht en het gezien worden. „Maar dit is ook herkenbaar

buiten de sport; het feit dat slachtoffers zich schuldig voelen en denken dat zij de enige zijn die het is overkomen. De schaamte, het stilhouden en later de woede. Zoals in het verhaal van Andy Woodward. Zijn maskeren de diep ingrijpende pijn, stresssymptomen, die het functioneren onmogelijk maken. „Ik vind het helemaal niet vreemd dat ze hun mond hebben gehouden, zo lang, door die gevoelens van schaamte en schuld. Soms is er concrete dreiging van de dader. „Als je het je ouders vertelt gaat je sportcarrière eraan. „En minder concreet. „Niemand zal je geloven, jij hebt het zelf uitgelokt, je ou-

ders zullen verdriet hebben als je dit zegt. „Dat blijkt vooral uit het verhaal van Karen Leach. Haar moeder pleegde zelfmoord nadat Karen het had verteld. Dus het is niet voor niks dat kinderen hun mond houden. Je ouders gaan er kapot aan. Tegelijk kun je niet voorkomen dat ze zich erg voelen falen. Dat is vreselijk natuurlijk, dat een dader niet alleen het kind direct kwetst, maar ook diens sociale omgeving en daarmee nogmaals het kind. „De verhalen laten de kracht van de mensen zien, hun gevecht en hoe ze erbovenop komen, hoe ze daarmee hoop geven aan mensen die nu nog worstelen met misbruik.”

Oproep

NRC beschouwt dit als een belangrijk thema. Het maatschappelijk belang is gediend bij een zo veilig mogelijk sportklimaat, waarin lessen worden getrokken uit het verleden.

Heeft u ervaringen die u wilt delen, dan kunt u, eventueel anoniem, uw verhaal kwijt via misbruik@nrc.nl. Als u wilt, kan een redacteur contact met u opnemen.

Benoem kindermisbruik in regeerakkoord

Corinne Dettmeijer is Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen.

FOTO ANP

„Door de sterke afhankelijkheidsrelatie tussen sporter en coach zijn sporters niet alleen kwetsbaar, maar ze wegen het leed van het misbruik ook af tegen het bereiken van hun sportieve doelen. Dat is een proces waar sportverenigingen en -bonden zich heel bewust van moeten zijn. „Uit de interviews met de sporters blijkt dat het groomingproces verder strekt dan het slachtoffer. Ook op gezinsleden heeft het een vernietigende impact. Deel van die grooming is dat coaches tegen ouders zeggen: wij zorgen ervoor dat jouw kind olympisch goud gaat halen. Dat is nogal wat. Als een kind

dan ook nog eens droomt van een wereldtitel of olympische medaille, dan wordt het extra kwetsbaar. Het kind zal denken: misschien moet ik dit doormaken om dat podium te bereiken. „Als binnen een sportclub of een sportbond meer oog is voor seksueel misbruik, dan wordt er ook beter gereageerd op sporters die met hun verhaal over seksueel misbruik naar buiten komen. „Wij hebben een commissie-Gunning gehad, over de kinderdagverblijven. Een commissie-Deetman, over het misbruik in de kerck. Een commissie-Samson, over het misbruik in de jeugdzorg. Nu een commissie-De Vries

over het misbruik in de sport. Wie weet komt er ooit een commissie over seksueel misbruik in de theaterwereld – om maar wat te noemen. Seksueel misbruik komt óveral voor. „Een op de drie kinderen maakt voor zijn of haar acht-tiende jaar een vorm van strafbaar seksueel geweld mee in Nederland. Daar zit een enorme gradatie in. Lang niet alle kinderen maken mee wat de geïnterviewden meemaakten. Maar de omvang van de problematiek zou de overheid wat mij betreft tot actie moeten aanzetten. Het woord 'kindermisbruik' zou in het regeerakkoord moeten staan.”

Slachtoffers raken verstrikt in het web van hun coach

Nicolette Schipper-van Veldhoven is lector sportpedagogiek aan de Hogeschool Windesheim. Ze is tevens programmamanager Onderzoek bij NOC*NSF.

FOTO WINDESHEIM

„Het zijn portretten van mensen die als jonge kinderen de droom hadden iets moois te presteren en daarbij aansluiten tegen een vaderfiguur die hen naar de top kon loodsen. Een kampioenenmaker. Iemand die jarenlang een band met hen opbouwt en vaak ook goed omgaat met de ouders. Iedereen denkt: aardige vent. Daarom worden kinderen vaak overvallen als zo'n man ook een andere kant blijkt te hebben. In alle verhalen is angst en bedreiging een grote factor. „Ook hier zie je dat de ouders vaak niet doorhebben dat ze fout zitten. Ze zijn God. Behalve bij de trainer van Andy Woodward, daar is het een

vermoeden, lijken het geen pedoseksuelen. Eerder machtmisbruikers, narcisten. De meisjes krijgen straf als ze een vriendje krijgen, worden een team lager gezet. Dat is typerend voor de dominantie die hier vaak mee gepaard gaat. „Zeker bij de vrouwen zie je dat groomingproces heel duidelijk in hun verhaal. Slachtoffers worden ingepalmd, ingesloten en raken geïsoleerd. De ander bepaalt hun leven, kan hun carrière kapot maken. Je herkende in de verhalen ook wat wij een dubbele binding noemen. Slachtoffers accepteren de pijn omdat ze via dezelfde weg ook de goedkeuring

krijgen die ze nodig hebben. Ze raken verstrikt in het web van hun coach. Stoeien met onzekerheid. „Vaak gaat het gepaard met fysieke klachten. Als een jong talent onderpresteert, vaak buikpijn heeft, zouden altijd de alarmbellen moeten rinkelen. Kinderen mag nooit wat verweten worden. In al deze gevallen ligt de verantwoordelijkheid die de volwassene. Voorheen scharden sportbestuurders zich nog weleens achter de trainer, keken ze weg in het belang van de sport. Maar in Nederland zijn we inmiddels wel zover dat we niet weggijken als de dader een kampioenenmaker is.”

Daders hebben meerdere strategieën

Marjan Offers is hoogleraar sport en recht aan de Vrije Universiteit. Ze is betrokken bij een onderzoek naar grensoverschrijdend gedrag in de sport in opdracht van Politie en Wetenschap. Ook doet zij onderzoek naar ongewenste omgangsvormen bij wielerved KNWU.

FOTO ANP

„Mij trof vooral het verhaal van de Spaanse ex-turnster Gloria Viseras. Bij haar is duidelijk sprake van 'secundaire victimisatie': ze wordt een tweede keer slachtoffer van hetzelfde delict, door uitsluiting, ongelof en een slopende rechterlijke procedure. „Het bezoedelde imago van de turnsport' wordt haar in de schoenen geschoven. Je ziet het veel vaker: dat slachtoffers van seksueel misbruik niet geloofd worden als ze na jaren van wikkelen en wegen met hun verhaal naar buiten komen. „Ik heb vaker meegemaakt dat clubs eerder geneigd zijn de dader dan het slachtoffer te geloven. Omdat slachtoffer

fers veel verdriet en onvermogen met zich meedragen. En daders vaak mannen met macht en gezag zijn, van wie iedereen afhankelijk is. „In 2014 kreeg ik te maken met een zaak waarbij zes judoka's in de leeftijd van tien tot vijftien jaar melding maakten van seksueel misbruik door hun coach. Eén van hen was jarenlang zeer ernstig misbruikt door zijn trainer. Er werd een informatiebijeenkomst gehouden. Veel mensen waren overtuigd dat het om een complot ging. 'Er is niks gebeurd', viel op social media te lezen. Voor de slachtoffers was dat heel moeilijk. „Daders hebben meerdere

strategieën. Eén ervan is de schuld bij de ander te leggen en héél hard te ontkennen. Vaak zijn er geen getuigen, het is zijn woord tegen dat van zijn pupil. Ik heb meegemaakt dat de dader naar de politie ging of dreigde met een smaadzaak. „Tegelijkertijd zie ik dat slachtoffers soms *all the way* gaan als ze naar buiten komen: ze noemen de naam van de dader, leggen aanspreeklijken achter de auto-ruit. De vraag is of zij met 'oog om oog, tand om tand' hun doel bereiken. Wat is je doel, vraag ik. 'Als je belager wilt raken, is vergelding op deze wijze dan de juiste?' Smaad ligt op de loer.”